

9.GRUP RAPORU

Başkan	: Sabri Usta	32277	Hakim	Manisa
	Muhsin Şentürk	-	T.hakimi	Yağıtay 3.C.D
	Mithat Çelikel	32317	Hakim	Bakır köy
	Metin Kukul	41945	Hakim	Kahta
	Adem Yıldız	38206	Hakim	İnebolu
	Yavuz Koç	39874	Hakim	Osmaniye
	Cuma Öztürk	40262	Hakim	Osmaniye
	Ahmet Türkeri	42389	Hakim	Devrek
	İbrahim İlhan	36130	ACM Başkanı	Muş
	S.Turabi Kalmanoğlu	39522	Hakim	Karacabey

ANA KONU: Kovuşturma aşamasında uzlaştırma usulü, bilgilendirme yükümlülüğü ve bu aşamada uzlaşmanın hukuki sonuçları

Grup sorusu : 1- Size göre suçun işlendiği süre de dikkate alınmalı mıdır?Neden?

2-Size göre hükümler arabuluculuğun uygulanmasına yeterli süre bırakıyormu

5.grup ile ortak sorular : 1-Size göre ana sonuç ne olmalıdır?(Hükümlerde

tanımlanmışların dışında)

2-Size göre mağdur ve fail uzlaşması bir hak

mıdır,yoksa ayrıca-lıkmı?Hangi şekilde eşitliğe ulaşabilirsiniz?Fail ile mağdur kendi önerileri ile gelseler kabul eder misiniz?

3-Size göre hükümler zorunlu olmalı mıdır?

Yoksa savcı yada ara-cı uzlaşmada istediği gibi hareket etmelidir?

Genel sorular : 1-Uzlaştırmanın amaçlanan şekilde uygulanmamasının sebepleri ne olabilir?

2-Uzlaşma kapsamındaki suçlar yeterli midir?

3-Kimler uzlaştırmacı olmalıdır?

4-Bu kurumun adalet sistemine yerleşmesi,oturması,kabul edilmesi ve başarılı sonuçlar elde edilmesi bakımından önerileriniz nelerdir?

5-Uzlaştırmada yeni bir yöntem geliştirilmelidir?

GİRİŞ

Kovuşturma aşamasındaki uzlaşma işlemleri için 5271 sayılı yasanın 254 maddesi , 253 maddeye atıf yapması ile grupların önceki incelemeleri,bu konuda uygulamalarımızla benzerlik gösterse de özellikle “hakim” gözü ile uzlaşma kurumuna farklı açıdan yaklaşarak sorunları dile getirmek ve sorulara cevap vermek istedik.

Buna göre önce Uzlaşmadan ne anladığımıza karar vererek konuyu irdelemeye çalıştık;

Asıl olması gerekenin soruşturma aşamasında uzlaşma işlemlerinin sonlandırılması ve kovuşturma aşamasında mahkemelerin bu konu ile tekrar ilgilenmemesi olduğunu önemle belirtmek isteriz.Çünkü Mahkemelerin karşılaştıkları en önemli sorun, mahkemelerdeki dava sayısının çokluğudur.Uzlaşmadan sağlanmak istenen amaç ise mahkemelere dosyanın intikalini önlemektir.Mahkemeye gelen dosya için uzlaşma ile sonlandırılması ile muhakeme sonunda karar verilmesi açısından işi azaltacak herhangi bir fark ve fayda yoktur. Yargı reformu hareketleri bu soruna çözüm aramışlardır

Faili cezalandıran olan devlet, mağdurun zararlarını karşılamadığı için mağdur tatmin olamamaktadır. Dahası, ağır ve aksak olarak işleyen ceza adaleti sisteminin mağdurları ikinci kez mağdur ettiği de bir gerçektir. Ceza hukuku tarihinde failin korunmasına ağırlık verilmesi de mağdurların ihmal edilmesine yol açmıştır. Oysa doğru olan, hem failin, hem mağdurun dengeli bir şekilde korunmasıdır. Hukuk devletinin gereklerinden biri de mağdurun haklı

çıklarlarının korunmasıyla hukukî barışın tesis edilmesidir. Bu amaçla, ceza muhakemesi hukukunda mağdurun konumu güçlendirilmelidir

Faili cezalandırma amacı ile yapılan kanun değişikliklileri ve toplumdaki bu konudaki tepkileri azaltmak amacıyla yenilenen ceza kanunlarındaki hürriyeti bağlayıcı cezalar nedeniyle,son günler itibarı ile ceza evindeki mahkum ve tutuklu sayısının 12 Eylül olağanüstü dönemini dahi geçtiği acı bir gerçektir. Benzer bir durumun görüldüğü İngiltere ve Galler'de, ceza evlerinde bulunan mahkûm sayısı, 2002 yılında toplam 70.000'e çıkmış ve ceza evlerindeki bu aşırı kalabalık ortam bir kriz olarak değerlendirilmiş, İngiltere ve Galler'de bir süreden beri ceza evlerindeki mahkûm sayısının Çin, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkelerden nispeten daha fazla olduğuna dikkat çekilmiştir..

Ceza evlerinde bulunan hükümlü sayısındaki artışın ilk nedeni ağır mahkûmiyet hükümleridir. Mahkemeler hemen hemen bütün suç türlerinde, çok sayıda suçluyu hapis cezasına mahkûm etmektedirler. Bu da insan hayatının ve toplumsal kaynakların boşa harcanmasına yol açmaktadır.

Ceza evlerinin aşırı kalabalıklaşması sorunu, Avrupa Konseyinin de üzerinde çalıştığı konulardan biridir. Bu konuyla ilgili olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince 30 Eylül 1999 tarihinde kabul edilen, "ceza evlerinin aşırı kalabalıklaşması ve ceza evi nüfusu enflasyonu" başlıklı R (99) 22 sayılı tavsiye kararında, ceza evlerinin aşırı kalabalıklaşmasının ve ceza evi nüfusundaki artışın, hem insan hakları, hem ceza kurumlarının etkili bir şekilde yönetilmesi açısından, ceza evi yönetimlerine ve ceza adaleti sistemine yönelik büyük bir tehdit oluşturduğu vurgulanmıştır. Tavsiye kararının ekindeki temel ilkeler arasında, kişinin özgürlüğünün elinden alınmasının, en son başvurulacak bir yaptırım veya tedbir olarak görülmesi ve bu nedenle, sadece suçun ciddiyetinin, diğer yaptırım veya tedbirleri açıkça yetersiz bırakması hâlinde uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bu sorunun giderilmesi için alınacak tedbirlerden olan "duruşma aşaması ile ilgili tedbirler" arasında, hürriyetin kısıtlanması yerine kullanılabilir bir tedbir olarak "mağdur-fail arabuluculuğu ve mağdurun zararının tazmini" ayrıca sayılmıştır. Bu da, mağdur- fail arabuluculuğunun, hükümlü sayısındaki artışın engellenmesinde kullanılabilir etkili bir tedbir olduğunu göstermektedir.

NEDEN UZLAŞMA;

Bir fail ceza evine kapatıldığında, mağdurun zararını tazmin etme olasılığıyla birlikte, faile, işlemiş olduğu suçun sorumluluğunu anlamasını ve kabul etmesini sağlayacak bir eğitim verme imkânı da kaybolur.

Ceza muhakemesi hukuku sistemlerinde mağdurlar genellikle pasif bir konuma sokulmakta ve çoğu kez hukuki durumlarıyla ilgili gerekli yardımı ve temel bilgileri dahi alamamaktadırlar. Ceza hukuku tarihinde ilk korunan süjenin mağdur olmasına karşılık, aydınlık çağdan günümüze kadar fail korunmaya başlanmış, her iki süjenin korunmasındaki denge bozulmuştur. Bu durum mağdurların kendilerini zayıf ve saldırılara karşı dayanaksız hissetmelerine yol açmaktadır. Bazı mağdurlar, adeta iki defa zarar gördüklerini düşünmektedirler. Bunlardan birincisi, bizzat fail tarafından verilen zarar olurken; ikincisi, mağdurlara gereken zamanı ayırmayan ve onları ihmal eden ceza hukuku sistemlerince verilen zararlar olarak karşımıza çıkmaktadır

Uzlaşma programlarıyla, mağdurlar ile failer arasındaki kişisel ilişkileri kesen bir ceza hukuku istemi terk edilmekte; bunun yerine, suçun sadece devlete karşı değil, temelde insana karşı olduğunu kabul eden ilkelere dayanılmaktadır. Bu programlarda mağdurlar, pasif bir işleve sahip olmadıkları gibi, sürecin mücadeleci yapısından da uzak tutulmaktadırlar. Uzlaşma kurumu mağdurun daha aktif olarak katıldığı bir süreci meydana getirmekte ve bunu yaparken de hem mağdurların, hem failerin menfaatlerini koruyan bir usul olma özelliğini taşımaktadır

Bakanlar Komitesinin R(99)-19 sayılı tavsiye kararında, ceza hukukunda arabuluculuk, mağdur ve failin, tarafsız bir üçüncü kişinin veya arabulucunun yardımıyla, suçun işlenmesinden doğan uyuşmazlığın çözülmesine gönüllü ve aktif olarak katılabilmesine imkân tanıyan bir usul olarak tanımlanmıştır. **Yine Bakanlar Komitesi arabuluculuğu bir “hak” olarak nitelendirmek yerine, ceza adaleti mercilerince dikkate alınacak yasal bir seçenek olarak kabul etmiştir.** Grubumuzda yukarıda tespit edilen soruya cevap olarak uzlaşmanın bir hak olarak nitelendirilmesi görüşündedir.

UZLAŞMA VE HUKUKUMUZDAKİ YERİ ;

5271,5395,5237ve5560 sayılı kanunlar ve bağlı olarak çıkartılan yönetmelikler UZLAŞMA kurumunu tavsiye kararları doğrultusunda hukumuza sokmuştur.

Genel Hukuk kurallarına aykırı olan yönlerinin bulunduğu tenkidine göre ve uygulayıcı gözü ile uzlaştırmamanın bugüne kadar aksaması ve beklenen sonuçları almamasındaki sebepler ve uygulamadaki aksaklıklar olarak ve çözüm önerilerimiz şunlar gösterilebilir;

1-Hakim ve C.Savcılarımızın, uzlaşma sağlanmadığı takdirde bu beyanın kanunen delil olmayacağına bilincinde olduklarına emin olsak bile sanığın duruşmadan önce eylemi kabullenmesi şeklinde önceden irade beyanında bulunmasının, karar veren hakim etkileyeceği bir gerçektir. Bu nedenle C.Savcısı ve özellikle hakim tamamen uzlaşma kurumunun içinde yer almamalıdır. Bir eylemin uzlaştırmayı gerektiren bir suç olduğu anlaşılınca, bu konuda Denetimli serbestlik bürolarında bulundurulabilecek bir uzman tarafından, taraflar davet edilerek veya bizzat ikametine gidilerek uzlaşmanın sonuçları, etkisi amacı ve yöntemi konusunda şimdi yazılı belgeyi imzalatırmak şeklinde yapılan bilgilendirmeyi yapmalı, kabul beyanları varsa uzlaştırma aşamasına geçilmeli toplantılar yapılmalı, tarafların temsilci ve vekillerinin katılımı sağlanmalı, olumlu veya olumsuz rapor mahkemeye veya C.Savcısına sunulmalıdır.

Denetimli serbestlik, “özel şekilde seçilmiş suçlular hakkında kamu davasının açılmasının veya duruşma yapılmasının ya da cezanın hükmedilmesinin şartlı olarak geri bırakılmasını ve serbest bırakılan suçlu hakkında, onun kişiliğini hedef tutan bir kontrol, yöneltme ve idare sisteminin uygulanmasını belirleyen bir tedbirdir”. Bu tedbirler, hapis cezasının öncelikli alternatifi olarak ceza sistemini tamamladığına göre uzlaştırma bürosunun Denetimli Serbestlik Kurumları içerisinde yer almasının bir sakıncası olmadığı gibi, istihdam açısından kolaylık da sağlayabilir

Uzlaşmacı sıfatı ile bu kurum içinde gönüllülük veya ücretli çalıştırma yöntemleri ile Emekli Hakim ve savcılar, avukat veya noterler, adliyeden emekli müdürler, sosyal çalışma görevlileri, bulunabilir. (Bazı grup üyeleri bu listelerin Adalet komisyonlarınca belirlenip ilan edilmesi gerektiğini savunmuştur.)

2-Grubumuz mevcut uygulamada uzlaştırma konusunda yeterli başarı sağlanamamasının bir nedeninin de yeterli bilgilendirme yapılmamasına bağlamaktadır. Halen kullanılmakta olan ve uzlaşma ile ilgili bilgilerin yer aldığı formların çok uzun olması kültür ve eğitim seviyesi düşük mağdur ve sanıkların bunları okuyup anlamakta güçlük çektikleri ve ilgilerce de gerekli izahat yapılmadan formların altının imzalatılarak yasal zorunluluğun sadece şeklen yerine getirildiği gözlenmektedir. Bu nedenle yeterli bilgilendirme yapılması halinde daha çok olayda uzlaşma yolunun tercih edileceği düşünüldüğünden ve şu an yürürlükte bulunan Kolluk kuvvetini savcı talimatı ile tarafları bilgilendirme usulünü içeren yönetmelik hükmünün şu sakıncaları vardır;

A)Kolluk tarafından suçun özetlenmesi, failin gerçekleşen olaylar hakkındaki görüşüne uygun olmayabilir. Bir tehdit gibi algılanabilir.

B) Uzlaşma sürecinin gizliliği gerektiği gibi korunamayabilir. bu süreçte görüşülen konular, diğer faillerin kovuşturulması için kolluk tarafından kullanılabilir.

C)Yukarıdaki sakıncalardan dolayı Uzlaşma kurumuna olan güven sarsılır.

3-Farklı ve ayrı şehirlerde oturan taraflar,cezaevindeki tarafla nasıl uzlaşılacağı ve onun kanuni temsilci atanma sorunu ve süresi,50 güne varan bekleme süresi gibi sebeplerden C.savcısı,hakim elindeki zaten fazla olan işin daha da artacağı konusunda korkuları,yoğun işleri nedeniyle,Uzlaştırmanın uygulanmaması yönünde çaba sarfetmektedir.

Bu nedenle(örneğin daimi aramalar,veya yakalama emirli dosyalar)gibi Uzlaştırma işlemleri için bekleyen dosyalar, iş üretme kriterlerinden ve dolayısıyla terfi hesabından çıkartılmalıdır.

4-- Kanuni değişiklik ile getirilen ve birden fazla mağdurun hepsinin kabulüne bağlı uzlaşma ,bu kurumun düzenlenme amacına aykırıdır.Çünkü fail birden fazla mağdurlar arasında birkaçı ile yaptığı uzlaşma ile hem özel hukuk yükümlülüğünden kurtulacak,hemde mağdur sayısı gibi sebeplerle ceza miktarındaki makası açık tutan kanun koyucunun iradesi doğrultusunda azalan mağdur sayısına göre herkesle uzlaşma sağlanamasa bile az ceza alacaktır.Yine Yönetmeliğin 7/4 fıkrası bu yönü ile kanuni düzenleme ve amaca aykırıdır.

5-Ayrıca düzenlemelerde yer alan “uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaşma yoluna gidilemez” kuralı hiçbir şekilde uzlaşma yapılamayacağını ima eder nitelikte olup,Uzlaşmanın bir hak olması kuralına aykırılık teşkil edeceği düşüncesi ile, tarafların birlikte başvurup,biz uzlaşmak istiyoruz dedikleri durumlarda şartsız kurum işletilmelidir. Soruşturma veya kovuşturma aşamasında uzlaştırma yoluna gidilmesine rağmen uzlaşma sağlanamasa bile karar verilinceye kadar tarafların uzlaştıklarını bildirmeleri halinde dava düşürülmelidir.(bazı üyeler bir kere uzlaştırma yoluna gidilip de sonuçsuz kalması halinde tarafların tekrar bu imkandan yararlanamayacağını, yasada buna ilişkin açıklık bulunmadığını dile getirmiştir.)

6- Savcılık ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması bakımından uzlaşma kapsamındaki suçlar artırılmalıdır. Uzlaşmaya tabi suçların şikayete bağlı olmamasının bir anlamı olmadığından bu aynı zamanda şikayete bağlı olmalıdır.Bazı suçların özel nedenlerle uzlaşma dışında tutulması toplumun adalet duygusunu zedelediği gibi vatandaşa sebebinin anlatılması güçleşmektedir.Örneğin kardeş ve eş tartışmalarında uzlaşma ve şikayet şartı yokken,tarafların aile birliğinin bozulacağı korkusuna rağmen ve yine uzlaşmalarına rağmen kamu davasına devam edilerek aile birliğinde bozulmaya sebep olan kararlar verilmekte iken,hırsızlık ve nitelikli cinsel saldırı suçlarında ya şikayet aranmakta yada ceza dahi verilmemekte ve kanun önünde eşitsizlik doğurmaktadır.Ayrıca TCK 106,289 maddeleride uzlaşma kapsamına alınmalıdır.

7-Belli bir sıra takip edilerek uzlaştırmanın sorulması yönünde oluşan uygulama ve içtihatlar nedeniyle,zaten bu konuda zan altında bulunan sanık ve şüpheliye “uzlaşır mısın” diye sorma mecburiyeti mağduru tekrar üzmektedir.Kanaatimizce önce mağdurun kabulü aranması işlemlerin daha çabuk sonuçlandırılmasını sağlayacaktır.Çocuk suçlarında ve vekil ile takip edilen davalarda vekaletnamede açık yetkisi olan vekile uzlaşmayı kabul yetkisinin verilmesi pratiklik açısından uygun olacaktır.

8-Olayın hemen sıcaklığında taraflara uzlaşmayı sormanın ,bu aşamada bir yararı olmayacağından,kızgınlıkların geçmesi,insanların daha mantıklı düşünceleri ve uzlaşmanın “yapanın yanına kar olarak kalacağı bir sistem” düşüncesini silmek için -şu an olduğu gibi-kolluğa getirilen kişilere hemen sorulmaması gerekmektedir.

9-Yine tarafların yanına uzlaşma görüşmeleri sırasında diledikleri kişiyi çağırılmaları hususuna grubumuz katılmamakta ve bu durumun ileride, bu toplantıların sadece papaz, imam, haham, şeyh gibi amacından uzak kişilerin kontrolüne geçmesi tehlikesinin olacağını düşünmektedir.

10-Parası olanın “nasıl olsa uzlaşır para verir kurtulurum” düşüncesine kapılmaması için tekerrür hükümleri gibi kayıt altına alınarak amacı dışında kullanılması engellenmelidir.

Yukarıda maddeler halinde sayılan sorun ve önerilerimiz ile yöneltilen sorulara cevap vermiş ve konumuz dahilindeki uygulamayı anlatmış olmakla, diğer arkadaşlarımızın sunumlarında bahsi geçen bir çok konuda tekrar yapmamak amacıyla değinmemekle beraber, sonuç olarak uzlaşmanın toplumun tüm kesimlerine anlatılabilmesi amacıyla yoğun bir tanıtım kampanyası düzenlenmesi ve anasınıflarına kadar bilgilendirme eğitimlerinin ve tanıtımlarının yapılması yanında, hakim ve C.savcılarımıza bu sistemin oturması ve uygulanabilir hale gelmesi halinde gerçekte iş yüklerinin azalacağı hususunda eğitim verilmesi ve uygulayıcı ülkelerin kazanımlarının istatistiki olarak sunulması halinde Uzlaştırma kurumunun hukukumuza yazılı girmesi yanında fiilen uygulanabilirlik kazanacağı görüşündeyiz.

Saygılarımızla.30.6.2008

9.GRUP ADINA SABRİ USTA

Yararlanılan Kaynaklar:

- 1-Uzlaşma, Prof.Dr.Feridun Yenisey, Prof.Dr.Stephen Mazzo, Prof.Dr.Frank Tom Read
- 2-Yrd.Doc.Dr.Mustafa Serdar Özbek Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma, Ceza Muhakemesi kanununda yapılan değişiklikler çerçevesinde mağdur fail uzlaştırmasının esasları, Avrupa konseyi Bakanlar komitesinin “ceza uyuşmazlıklarında arabuluculuk” konulu tavsiye kararı.
- 3-Yard.Doç Dr Ali Kemal Yıldız.Uzlaşma-şikayet ilişkisi
- 4-Mediation Prof.Dr.Dieter Dölling (Çeviri Sulhi Dönmezer)
- 5-Türk Hukukunda Uzlaşma C.Savcısı Tamer Soysal